

ne samo kao inspiraciju za umjetnike i književnike, nego i kao sredstvo u oblikovanju svekolikoga indijskoga identiteta (Danuta Stasik).

Četiri su rada uvrštena i u posljednje, četvrto poglavlje, u kojem su obrađene teme iz jezikoslovlja, religije i filozofije. Prvi rad opisuje djelo *Netratantru* i u njemu sadržane elemente vjerskih, društvenih i političkih praksa koje su oblikovale živote zajednica u Nepal u Kašmiru (Gavin Flood). Drugi je rad analiza kategorija negacije, odsutnosti i nepostojanja među klasičnim indijskim gramatičarima i sljedbenicima učenja filozofske škole Nyāye (Goran Kardaš). U trećem radu obrađeni su frazemi u odabranim klasičnim indijskim dramama i njihovi ekvivalenti u hindskom jeziku (Lidija Milković). Četvrti rad donosi analizu romskih priloga s ciljem ilustriranja posebitosti romskoga kao novoindoarijskoga jezika (Katarina Katavić).

Valja na kraju još jednom istaknuti da radovi sadržani u zborniku predstavljaju vrlo kvalitetne radove istaknutih indologa i stručnjaka koji su, odazvajući se pozivu i dajući svoj doprinos nastanku ovoga zbornika, potvrdili ugled koji akademik Mislav Ježić, zbog svojega neumornoga rada, golemoga znanja i zanosa koji ne jenjava, opravdano uživa u stručnim indološkim krugovima.

Višnja Grabovac

Alexandre Jollien, *Pohvala slabosti*. Zagreb: Dominikanska naklada Istina, 2023.

Knjigu Alexandra Jolliena *Pohvala slabosti* s francuskoga su preveli Anto Gavrić i Benedikt Tutić, a objavila ju je Dominikanska naklada Istina.

Knjiga *Pohvala slabosti* ostavlja svojeg čitatelja bez daha. Ona to ne čini odmah u prvim redcima, nego postepeno, okretanjem svake nove stranice. Riječ

je o autobiografskoj priči mladoga dvadesetogodišnjaka Alexandrea Jolliena, koji je od rođenja suočen s teškom dijagnozom atetoze, koja je rezultirala nizom cerebralno–motoričkih poteškoća. Još kao novorođenče njegova obitelj bila je primorana ostaviti ga u specijaliziranoj ustanovi koju u knjizi naziva Centar. U toj ustanovi rastao je, ulagao velike fizičke napore kako bi napredovao u tjelesnom smislu, ali i uživao u čitanju knjiga te tako oblikovao svoju svijest. Sedamnaest godina koje je proveo u Centru, godine svakodnevnoga suočavanja s fizičkim ograničenjima, za autora su bile izuzetno plodonosno tlo. Bio je to “stvaralački proces” koji je tragične životne situacije pretvarao u male pobjede. Jollien nije dopustio da ga njegova bolest zaustavi i odbija prihvatiti ono za što je predodređen. Motanje cigareta mijenja za studiranje filozofije. Time pokazuje čitatelju kako je moguće pobijediti samoga sebe unatoč svim nedaćama — u njegovu slučaju neusklađenim kretnjama, nesigurnim pokretima i sporijoj govornoj sposobnosti. Jollien je odbijao svaku sućut koju su mu upućivali prolaznici, a ponekad i odgojitelji u Centru te poručuje: “Ne treba skrivati hendikep.” To čitatelja tjera da čitajući ove retke propitkuje svoj život. Put sazrijevanja mladića često je bio ometan činima ljudi koji su u njemu ponekad izazivali osjećaj tuge. Tada se prisjeća pročitana postulata filozofa, mudraca koji kaže kako ljudi nisu namjerno zli, nego iz neznanja. Treba znati što je dobro da bi dobro činili. Ta mu je rečenica, kako kaže, preokrenula život i učinila ga zanimljivim. Drugi pogled na stvarnost, koji je dobio promišljanjem i analiziranjem reakcija osoba kojima je neprestano okružen, omogućio mu je da razjasni svoju čudnu situaciju. Čitanje filozofa omogućilo mu je da se spasi iz vlastite patnje, pružilo mu je mogućnost da reagira i da se suprotstavi po-

kušajima odgovora na pitanja koja su ga proganjala — na kraju, omogućio mu je da bolje razumije i da dâ smisao svojoj stvarnosti.

Razgovori koje autor vodi u svojoj glavi s velikim mudracem bili su, kako kaže, česti i trajali su dugo. Upravo Sokrata autor smatra “izvrsnim suputnikom u avanturi” jer je on okarakteriziran kao netko tko nema predrasuda, a to je, čini se, ono što autora najčešće opterećuje. Autor pojašnjava kako oblik sokratovske rasprave odgovara načinu na koji je upoznao čar filozofije te kako se njegovo zanimanje za filozofiju podudara s otkrićem Sokratove misli. To je vidljivo gotovo na samom početku razgovora gdje se propitkuje razlika između normalnoga i abnormalnoga, što je, možemo reći, od velike važnosti za ovu tematiku. Uvjeren da jasno može razlučiti navedene pojmove, autor u svojoj “abnormalnosti” nesvjesno daje smisao svojoj stvarnosti. Sokratova prisutnost čini ovo djelo različitim od ostalih autobiografskih djela, ona omogućuje da postane filozofsko djelo. Pomno skriven onima koji ga ne prepoznaju, “sokratovski dijalog” očituje se već na samom početku djela jer, “nije bitno o čemu se govori već je bitan onaj tko govori”. Čitajući djelo postajemo sve više svjesniji da Jollien, bez obzira o kojim temama govori (rođenje, odgajatelj u Centru, prijatelji, svakodnevna borba, duhovnik otac Morand, život u Centru i snalaženje izvan Centra), polaže računa Sokratu o sebi, kao i o načinu na koji živi sada te o načinu na koji je živio ranije. Ta Sokratova “klopka” ne pušta autora od sebe a da ga najprije temeljito i na lijep način ne podvrgne kušnji svoje provjere.

Kako to biva u mnogim djelima prije, tako i u ovome, Jollien ne uči ništa, a ni Sokrat ga ničemu ne podučava. Sokrat neumorno nastavlja s pitanjima svojem sugovorniku koja ga navode da obrati pozornost na sebe i na brigu

o sebi. Možemo reći da je to već dobro znan Sokratov “potpis”, koji je u ovom djelu itekako vidljiv. Majstor “dijaloga s drugim” tjera svojeg sugovornika na već dobro poznati postulat: “Upoznaj samog sebe”, tražeći ga tako da postane svjestan sebe sa sobom i da spozna svoje pravo moralno stanje, odnosno da se temeljito preispita. Jollien se postavlja “pred ogledalo” te si postavlja neugodno pitanje o vlastitoj normalnosti. Kaže se da “samo onaj koji je sposoban za istinski susret s drugim, sposoban je za autentični susret sa samim sobom”.

Naš junak ove priče, i kada se kaže junak tada se zbilja tako misli, dugo se je pripremao na susret sa samim sobom čitajući knjige raznih filozofa, kojima priznaje dug i daje zahvalu jer su mu pomogli da se razvija i napreduje u mnogim aspektima, a ponajviše da otkrije veličinu samoga čovjeka. Predmet dijaloga manje je važan od metode koja je na njega primijenjena, važnije je sugovorništvo između Mudraca i Jolliena, odnosno put koji su zajedno prošli kako bi našli rješenja problema. Ova priča obuzima čitatelja neobičnom pozitivnošću i privlači pozornost te ga odbija pustiti da prestane čitati. Pokazuje čitatelju da ne postoje normalni i abnormalni ljudi, nego različitost kao što je različita boja kose u čovjeka.

Čitanjem ove knjige, čitatelj od Jolliena dobiva neizmjeran poklon. Čitatelj dobiva drugu priliku (šansu), novu mogućnost da sljedeći put kada primijeti osobu koja ima poteškoća u govoru, kretanju, ili bilo koju drugu psihičku ili fizičku poteškoću, ne okrene glavu, ne dobaci ružan komentar, nego da se prisjeti riječi mladoga Alexandra Jolliena i njegove životne borbe.

Lucija Viktorija Suvajac